

MANAGEMENT VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ: VÝZNAM MUZEÍ Z HLEDISKA VZDĚLÁVÁNÍ DLE AGENDY 2030

MANAGEMENT IN THE PUBLIC ADMINISTRATION: THE IMPORTANCE OF MUSEUMS IN THE EDUCATION ACCORDING AGENDA 21

Milan Jan Půček, Michal Plaček

Vysoká škola Regionálního rozvoje
Žalanského 68/54, 163 00 Praha 17 – Řepy
milan.pucek@vsrr.cz

Klíčová slova:

muzeum, Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj, vzdělávání, vzdělávací funkce muzea

Keywords:

museum, The 2030 agenda for sustainable development, education, educational function of the museum

Abstrakt:

Muzea v ČR hrají při vzdělávání včetně celoživotního vzdělávání důležitou roli. Z toho hlediska je síť muzeí důležitá také z hlediska potenciálu pro příspěvek plnění cílů Agendy 2030. V roce 2015 bylo v ČR 484 muzeí a galerií, včetně poboček mimo sídlo muzea, byl tento počet 827. V každém okrese v ČR tak působí jedno, ale obvykle více muzeí nebo poboček muzeí. Lze konstatovat, že síť muzeí v ČR je dostatečně hustá. Moderní muzea se snaží o naplňování paměťové, vzdělávací a zážitkové funkce. Příspěvek muzeí k naplňování cílů Agendy 2030 vyžaduje zvětšovat průnik třech funkcí, tedy jde o (1) efektivní a šetrné využívání sbírkových předmětů (paměťová funkce), a to (2) ve prospěch vzdělávání v souvislostech cílových skupin (dětí, veřejnosti, ...) pomocí (3) příběhů, zážitků a radosti z bádání (zážitková funkce).

Abstract:

Museums in the Czech Republic play an important role in education, including lifelong learning. From this point of view, the network of museums is also important in terms of its potential for contributing to the achievement of the Agenda 2030 goals. In 2015, there were 484 museums and galleries in the Czech Republic. This number grows to 827 when including branches beyond the museum's principal location. There is at least one in each district in the Czech Republic, but there are usually more of both museums or branches of museums. It can be stated that the network of museums in the Czech Republic is sufficiently wide-spread. Modern museums endeavour to fulfil their memorial, educational, and experiential functions. The contribution of museums to the achievement of Agenda 2030 aims to increase the penetration of three functions, namely: (1) the efficient and proper use of collections (memorial function), (2) the success of learning (educational function) in the context of target groups (children, the public, etc.) (3) the stories, experiences, and pleasure from research (experiential function).

Úvod

Agenda 2030 je významným dokumentem OSN, který byl schválen na shromáždění OSN v New Yorku 25. září 2015. Dokument Agenda 2030 má 53 bodů, 17 hlavních cílů a 169 podcílů. Agenda 2030 tak navazuje na dokument Agenda 21. Cíl 4, kterým se v rámci prováděného výzkumu zabýváme ve vztahu k muzeím, se týká zajištění rovného přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělávání a podpoře celoživotní vzdělávání pro všechny. Dle názoru autora hrají muzea v ČR při vzdělávání včetně celoživotního vzdělávání důležitou roli. Přičemž při naplňování této role hraje významnou úlohu management muzeí. Naplňování cílů Agendy 2030 se tak může v budoucnu stát důležitým kritériem pro hodnocení efektivního fungování muzeí. Přičemž za efektivní řízení muzea považujeme v rámci tohoto textu cílevědomou a záměrnou regulační činnost subjektů veřejné správy (například ředitelů či vedoucích kurátorů muzea), jejímž smyslem je usměrňovat dané procesy tak, aby byly dosahovány stanovené cíle a naplňováno poslání dané zákonnými předpisy nebo pokyny zřizovatele. Současně musí být naplněna podmínka, že ukazatele jednotlivých cílů muzea jsou průběžně plněny, přičemž dosažené výsledky odpovídají plánovaným cílům muzea, a vynaložené zdroje potřebné k realizaci cílů jsou použity hospodárně, efektivně a účelně (Ochrana a kol. 2017).

Na území České republiky bylo přitom k 31. 12. 2015 celkem 484 muzeí, která byla v roce 2015 v provozu. V rámci tohoto článku za muzeum považujeme také galerii (tedy muzeum umění), památník (muzeum významné osobnosti nebo události). Většina muzeí (79,5 %) je zřizována a také financována státem, krajem nebo obcí. Jde o největší muzea v ČR. Většina ze státních a krajských muzeí má kromě svého sídla, kde působí a má expozice, také jednu nebo více poboček mimo své sídlo. Poboček muzeí bylo celkem v ČR 343. Sečteme-li sídla muzeí s jejich pobočkami, zjistíme, že muzea v ČR působí celkem na 827 místech v ČR. Muzea v roce 2015 měla v provozu celkem 2 065 stálých expozic a 4 254 krátkodobých výstav. Celkový počet návštěvníků těchto expozic a výstav za rok 2015 bylo 11 768 168 osob (NIPOS 2016)

Prováděný výzkum a také tento článek má dva cíle. Prvním cílem je popsat a analyzovat problematiku Agendy 2030, cíle 4 týkající se vzdělávání ve vztahu k muzeím. Druhým cílem je odpovědět na následující dvě otázky: (1) Má Agenda 2030 nějaký vztah k muzeím? (2) Mohou muzea k naplňování cílů přispět? Článek vznikl v rámci výzkumu prováděného autorem pro Vysokou školu regionálního rozvoje.

1. Teoretická východiska - přístupy ke zkoumání muzeí a muzejnictví

V rámci prováděného výzkumu, analýze předmětu zkoumání a naplňování výzkumných cílů tohoto textu byl použit mix normativní a pozitivní metodologie. Přičemž pozitivní metodologie byla použita při analýze a deskripci problémů, při studiu dostupné literatury, dokumentů ve vztahu k Agendě 2030, při analýze zkušeností. Základní kriteriální otázkou při tomto druhu analýzy je: „Co se stalo? Jaký je stav zkoumaného problému?“. Po tomto zkoumání bylo formulováno „nejlepší“ (ve smyslu optimálního) řešení s ohledem na zvolená kritéria. Jde o normativní otázku: „Jaký výsledný cílový stav by byl vhodný (respektive žádoucí) pro ČR z hlediska významu muzeí z hlediska vzdělávání ve smyslu Agendy 2030?“. V rámci uvedeného výzkumu byla použita řada vědeckých metod. Z nich především dominuje metoda analýzy, která byla použita při zkoumání odborné literatury, dokumentů ve vztahu k Agendě 2030 a legislativy ČR, mající vztah předmětu zkoumání. Z obecně vědních metod byla rovněž použita metoda dedukce, a to při vyvozování závěrů z již existujících přístupů, metoda indukce při vyvozování závěrů z analýzy jednotlivých primárních a sekundárních dat. Z hlediska dat

byla využita zejména data Ministerstva kultury - jejich organizace určené pro sběr dat týkající se muzeí – Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (zkratka NIPOS). Tento článek též navazuje na širší výzkum, v rámci něhož byla zpracována monografie týkající se managementu a hospodaření muzeí (viz Ochrana a kol. 2017).

Problematika muzeí a muzejnictví je v literatuře zkoumána z různých hledisek. Následující tabulka uvádí přehled možných přístupů k jejich zkoumání. V rámci tohoto textu vycházíme zejména z manažerského a marketingového přístupu, geografického a regionálně rozvojového přístupu a edukačního přístupu.

Tabulka 1 Deset hlavních přístupů ke zkoumání fenoménů „muzejnictví“ a „muzeum“

Č	Přístup	Základní rysy a výstupy daného přístupu
1	Statistický přístup	Statistika muzeí jako neziskových organizací a jejich návštěvnosti (Adámek 1903, 1909; NIPOS).
2	Historicko-genetický přístup	Geneze muzeí a muzejnictví jako společensko-historických a kulturních jevů (Šimčík, 2016; Špét, 1980 2003)).
3	Muzeologický přístup	Muzeologie jako věda zkoumající muzejní fenomén (Sofka, ed. 1980; Špét, 1980; Stránská a Stránský, 2000; Waidacher, 1999)
4	Správní a veřejně politický přístup	Muzeum jako objekt veřejné politiky. Veřejná politika jako rámec pro činnost aktérů a spravování muzeí. Koncepty veřejné politiky jako zdroj pro tvorbu muzejní politiky. Příslušná explicitní analýza problému dosud v literatuře chybí. Problém řešen v rámci vztahu veřejné politiky a samosprávy (Šelešovský, Pavlík, 2013).
5	Edukační přístup	Výchova v muzeologii (Kavanagh, 1990; Klausewitz, 1994; Sofka, ed. 1983; Stránská-Stránský, 2000)
6	Funkční přístup	Muzeum jako organizace umožňující naplňovat společenské funkce. Muzejnictví jako cílevědomá činnost tradičně plnící určité společenské funkce (McLean, 1995; ICOM, 2001; Kesner, 2005; Hájek, 2011; Šulc, 2014)
7	Ekonomicko-finanční a právní přístup	Muzeum jako příspěvková a nezisková organizace (Hamerníková, 2000; Rektořík a kol., 2010; Novotný a kol., 2004)
8	Ekonomicko-kulturní přístup	Muzeum jako instituce produkující „muzejní službu“ (Luksetich a Partridge, 1997), instituce pečující o kulturní dědictví (Barrio-Herrero-Sanz, 2009) a produkční systém realizující výkon (Anderson, 2004; Basso- Funari, 2003). ekonomika kultury (Škarabelová–Neshybová a Rektořík, 2007) nebo muzeum jako nástroj pro realizaci cílů kulturní politiky (Barnet, 2001; Ratiu, 2009)
9	Manažerský a marketingový přístup	Muzejní management - muzeum jako cílevědomě řízený a spravovaný systém realizující určité funkce (Fopp, 1997; Lord and Lord, 1997; More 1994; More et al., 1999; Genoways – Ireland, eds., 2003) nebo muzejní marketing - management muzea cílevědomě přistupující k uspokojení návštěvníků muzea jako svých „klientů“ (Mc Lean, 1995; Sandell - Janes, (eds). 2007; Kesner, 2005) nebo marketing a kulturní dědictví (Johnová, 2008)
10	Geografický a regionálně rozvojový přístup	Muzea a jejich rozmístění v území. Muzea jako aktér regionálního rozvoje (Hájek 2011)

Zdroj: autoři dle Ochrana, Půček, Plaček, Šimčík (2017)

2. Výsledky

2.1 Cíl 4 Agendy 2030 ve vztahu k muzeím – má Agenda 2030 vztah k muzeím?

V rámci této kapitoly jde o vymezení vztahu Agendy 2030 a činnosti muzeí, tedy hledáme odpověď na otázku, zda má Agenda 2030 nějaký vztah k muzeím. Problematika vzdělávání je v dokumentu Agenda 2030 řešena v cíli 4 a jeho pod cílech, kdy cíl 4 stanovuje zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělávání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny. Muzea jsou v ČR chápána spíše jako kulturní instituce, než jako vzdělávací. Přičemž za první republiky (nebo též v současné západní Evropě) hrála muzea ve vzdělávání dětí i dospělých (zejména zážitkovou formou) významnou roli. Pod cíle 4.1, 4.2, 4.3 se týkají toho, aby všechny dívky a chlapci měli podmínky a přístup k základnímu, předškolnímu a dalším stupňům vzdělávání. Kvalitní muzea v ČR připravují speciální tematické programy pro žáky a studenty všech stupňů vzdělávání (mateřské, základní, střední školy a některých případech i vysoké školy). Například u základních škol jsou obvykle koncipovány tak, aby navazovaly na rámcové vzdělávací programy. Cíl 4.4 se týká rozvoji dovedností pro důstojné zaměstnávání či podnikání. Muzea svým charakterem a prostředím jsou vhodné instituce pro rozvoj dovedností, je třeba tento potenciál v muzeích ve větší míře využívat. Muzeum, které za základ své prezentace vůči návštěvníkům má jako nástroj vitrínu, popis nebo textový panel a na exponátech nápis „nedotýkejte se prosím“, tento potenciál využije jen stěží. Zde část muzeí čeká náročná přeměna k interaktivním a zážitkovým exponátům, které se dají vhodně využít pro rozvoj dovedností tak, jak to již v současnosti některá muzea a zejména science learning centre dělají (návštěvnická centra pro vědu - jako je například Techmánie v Plzni, Svět techniky v Ostravě, IQ centrum v Liberci, Vida v Brně atd.). Podcíl 4.5 se týká eliminace genderové nerovnosti ve vzdělávání a zajistit rovný přístup ke všem úrovním vzdělání a odborné přípravy pro znevýhodněné. Většina muzeí v ČR se snaží problematiku znevýhodněných řešit – a to například vstupem zdarma, výhodnějším vstupným atd. Problematice znevýhodněných skupin se též věnují některé programy muzeí pro školy. Podcíl 4.6 se týká čtenářské a matematické gramotnosti, což není v ČR pro muzea tématem. Podcíl 4.7 se zaměřuje na získání znalostí a dovedností potřebných k podpoře udržitelného rozvoje. Zda má většina muzeí výbornou výchozí pozici – často muzea mají vhodné sbírky (např. přírodovědné) a mají tak možnost působit jako environmentální středisko nebo komunitní centrum.

Muzea mohou přispět také k naplňování dalších cílů a podcílů Agendy 2030. Např. podcíl 8.9 se týká podpory udržitelného cestovního ruchu, který vytváří pracovní místa a podporuje místní kulturu a produkty. Muzea v tom mohou hrát důležitou roli. Muzea mají též vztah k podcíli 11.4, který usiluje o zlepšení ochrany a záchranu světového kulturního a přírodního dědictví.

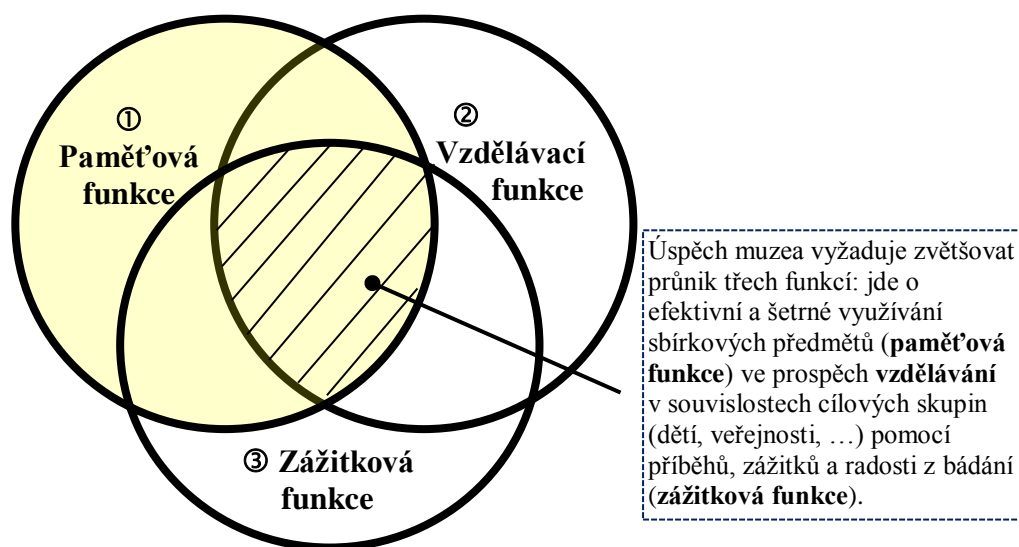
2.2 Má činnost muzea v ČR charakter, který může k plnění cílům Agendy 2030 přispět?

Činnost muzea si vymežíme pomocí definic muzea v ČR i významných institucí. Nejprve chápání muzea dle Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu (UNESCO), které chápe muzea takto (UNESCO, 1960): „Muzeum se rozumí jakákoli stálá instituce zřízená ve všeobecném zájmu za účelem uchovávání, zkoumání, zlepšování různými prostředky a především vystavování skupiny předmětů a vzorků kulturní hodnoty veřejnosti a pro její potěšení i poučení“. Současně v tomto dokumentu z roku 1960 UNESCO doporučilo, aby všude tam, kde to je možné, byl vstup do muzeí v rámci vzdělávání zdarma. Jako druhou definici uvádíme definice dle Mezinárodní asociace muzeí ICOM (International Council of Museums):

„Muzeum je stálá nevýdělečná instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřená veřejnosti, která získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělávání, výchovy a potěšení.“ (ICOM, 2001. Profesionální etický kodex muzeí). Z obou těchto definic plyne silný požadavek roli muzeí z hlediska vzdělávání, muzeum má být instituce „ve službách společnosti“. Příspěvek k naplňování cílů Agendy 2030 lze za to jistě považovat. V definicích se vyskytuje též slovo „potěšení“ – vzdělávání by tak měl být zážitek, měla by existovat radost z bádání a zkoumání. Jako třetí definici uvádíme definice dle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy, (§2 odst. 4): „Muzeem je instituce, která získává a shromažďuje přírodniny a lidské výtvořky pro vědecké a studijní účely, zkoumá prostředí, z něhož jsou přírodniny a lidské výtvořky získávány, z vybraných přírodnin a lidských výtvořků vytváří sbírky, které trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává, umožňuje způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu jejich využívání a zpřístupňování poskytováním vybraných veřejných služeb, přičemž účelem těchto činností není zpravidla dosažení zisku“. Česká definice zmiňuje rovný přístup, též zmiňuje neziskový charakter.

Na základě analýzy literatury a také zkušeností z ČR lze konstatovat, že muzeum, které chce přispívat k naplňování cílů Agendy 2030, by mělo naplňovat 3 následující funkce, které z mezinárodních definic vyplývají. Jde o paměťovou, zážitkovou a vzdělávací funkci. Tyto základní funkce muzea jsou zobrazeny na následujícím obrázku. Úspěch muzea vyžaduje zvětšovat průnik třech funkcí, tedy jde o (1) efektivní a šetrné využívání sbírkových předmětů (paměťová funkce), a to (2) ve prospěch vzdělávání v souvislostech cílových skupin (děti, veřejnosti, ...) pomocí (3) příběhů, zážitků a radosti z bádání (zážitková funkce).

Obrázek 1: Zobrazení tří funkcí muzea

Zdroj: Ochrana, Půček, Plaček, Šimčík (2017)

Z analýzy definic a charakteru činnosti muzeí je zřejmé, že činnost muzeí má takový charakter, že může k naplňování cílů Agendy 2030 přispět.

2.3 Je síť muzeí na území ČR využitelná pro příspěvek k plnění cílů Agendy 2030?

Zůstává tak prověření toho, zda síť muzeí v ČR je dostatečně významná, aby mohla skutečně k naplňování cílů Agendy 2030 přispět. Na území České republiky existuje síť muzeí, která je tvořena muzei zřizovanými kraji, státem, obcemi (tato muzea tvoří 78% všech muzeí v ČR) a dále muzea založenými církvemi, neziskovými organizacemi a muzea soukromých vlastníků. Podrobnější statistiku muzeí a jejich činností uvádí následující tabulky.

Tabulka 2: Počet muzeí, expozic a návštěvníků v ČR v letech 2011 až 2015

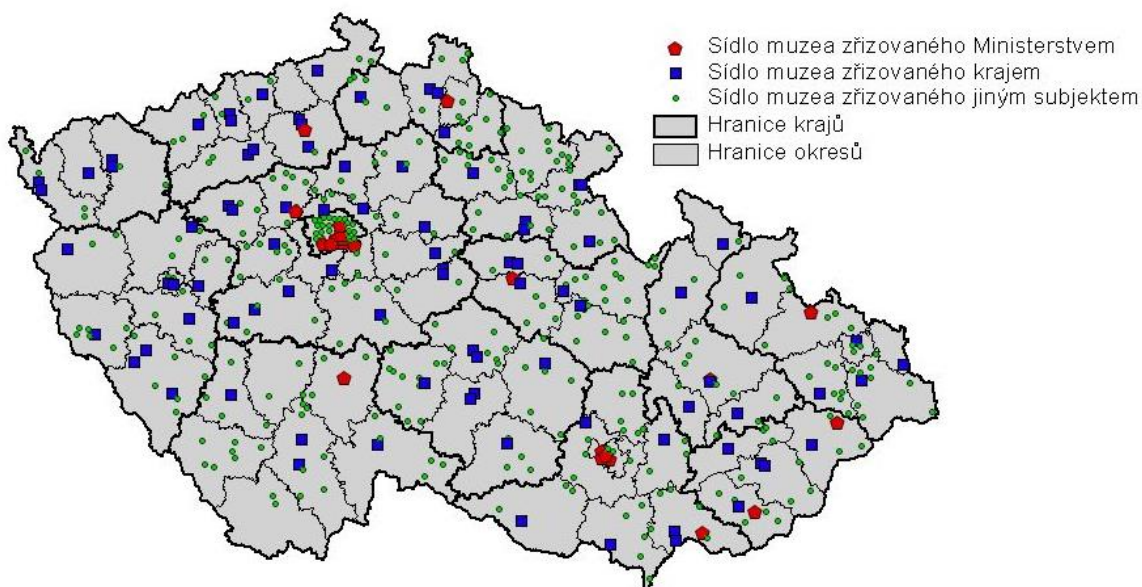
	2015	2014	2013	2012	2011
Celkem muzeí a galerií v provozu	484	509	512	502	490
z toho galerií v provozu	45	72	71	69	65
z toho muzeí a památníků v provozu	439	437	441	433	425
Poboček muzeí a galerií v provozu (mimo sídlo)	343	332	332	323	331
Celkem muzeí a galerií včetně jejich poboček	827	841	844	825	821
Počet expozic muzeí a galerií	2 065	1 992	1 973	2 009	1 868
Počet uspořádaných výstav	4 254	4 207	4 103	4 006	3 974
z toho výstav putovních	430	360	436	414	417
Počet návštěvníků expozic a výstav	11 768 168	11 661 327	10 489 589	9 577 260	10 018 334
Počet uspořádaných přednášek a jiných kulturně výchovných akcí	14 299	14 416	13 244	11 721	11 740
Počet návštěvníků přednášek a jiných kulturně výchovných akcí	1 703 509	1 669 584	1 484 599	1 471 723	1 514 575

Zdroj: autoři dle NIPOS (2016)

Z hlediska počtu muzeí, expozic, výstav a zejména z hlediska počtu návštěvníků je zřejmé, že muzea hrají v ČR z hlediska své činnosti a to i ve vazbě na vzdělávání významnou roli. Každoročně navštíví expozice a výstavy muzeí přes 10 mil. osob (v roce 2011) a v roce 2015 to bylo 11,7 mil. osob.

Důležité však je také rozmístění muzeí na území ČR. V roce 2015 bylo v ČR 484 muzeí a galerií, včetně poboček mimo sídlo muzea, byl tento počet 827. V každém okrese v ČR tak působí jedno, ale obvykle více muzeí nebo poboček muzeí. Lze konstatovat, že síť muzeí v ČR je dostatečně hustá, což je doloženo na následujícím obrázku. Stav na obrázku je z roku 2010, z analýzy dat k roku 2015 plyne, že se vyznačená síť muzeí mezi roky 2010 a 2015 změnila jen velmi málo.

Obrázek 2 Prostorové rozložení sídel muzeí České republiky vzhledem k typu zřizovatele

Zdroj: Hájek, Půček, Novosák, Pekajová (2011)

Závěr

Muzea jsou v ČR chápána spíše jako kulturní instituce, než jako vzdělávací. Což jejich roli ve vazbě na vzdělávání a také naplňování cílů Agendy 2030 poněkud oslabuje. V minulosti v ČR hrála muzea ve vzdělávání dětí i dospělých (zejména zážitkovou formou) významnou roli. Nicméně pokud muzea budou usilovat o naplňování svého poslání ve smyslu definic UNESCO nebo ICOM, je jejich role ve vztahu ke vzdělávání a jako instituce, která má být „ve službách společnosti“ významná. Muzea tak mohou důležitou měrou přispět k naplňování cílů Agendy 2030. Což také plyne z provedené analýzy dokumentu Agenda 2030.

Literatura

ADÁMEK, K.: Musea v království Českém. *Česká revue* 2. 1909, s. 232 až 244, 262—300.

ADÁMEK, K.: Statistika a dějiny museí českých. *ČSPS* 11, 1903, s. 180 až 181.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ: *Měníme náš svět: Agenda udržitelného rozvoje do roku 2030. Rezoluce přijatá Valným shromážděním 25. září 2015.* [online] 2015 [cit. 2017-04-12] Dostupné z: file:///G:/2-články,%20publikace%20a%20konference/1-články%20moje/0-2017/VŠRR/agenda-2030_cz_final.pdf

ANDERSON, M. L.: *Metrics of Success in Art Museums.* [online] 2004. [cit. 2017-04-12] Dostupné z: www.cgu.edu/pdf/files/gli/metrics.pdf

BARNETT, C.: Culture, policy, and subsidiarity in the European Union: from symbolic identity to the governmentalisation of culture, *Political Geography*, 20/4, 2001, s. 405–426

BARRIO, M. J., HERRERO, L. C., SANZ, J. A.: Measuring the efficiency of heritage institutions: A case study of a regional system of museums in Spain. *Journal of Cultural Heritage*, 2009, 10(2), 258–268. ISSN 1296-2074.

BASSO, A., FUNARI, S.: Measuring the performance of museums: classical and FDH DEA models. *Rendiconti*, 2003, 1-16.

FOPP, M.: *Managing Museums and Galleries*. London-New York: Routledge, 1997, 256 pages, ISBN-10: 0415094968

GENOWAYS, H. H., IRELAND, L.M. (eds.): *Museum Administration. An Introduction*. Walnut Creek: Altamira Press, 2003. 403 s. ISBN 0-7591-0293-7.

HÁJEK, O., PŮČEK, M., NOVOSÁK, J., PEKAJOVÁ, L.: Muzea v ČR – analýza vybraných charakteristik. *Časopis Slezského zemského muzea. Série B*. 2011, č. 2, s. 101-112.

HAMERNÍKOVÁ, B.: *Financování ve veřejném a neziskovém nestátním sektoru*. Praha: Eurolex Bohemia, 2000, 214 s., ISBN: 8090275230

ICOM: *Museum Definition* [online] 2017. [cit. 2017-04-12] Dostupné z: <<http://icom.museum/the-vision/museum-definition/>>

ICOM: *Profesní etický kodex muzeí. Mezinárodní rada muzeí (ICOM), 15. valné shromáždění konference ICOM v Buenos Aires v Argentině dne 4. listopadu 1986 ve znění 20. valného shromáždění konference ICOM ve španělské Barceloně dne 6. července 2001*. [online] 2003. [cit. 2017-04-12] Dostupné z: http://www.cz-museums.cz/web/deni_v_oboru/eticky-kodex-muzei

JOHNOVÁ, R.: *Marketing kulturního dědictví a umění*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, 288 s., ISBN: 978-80-247-2724-0

KAVANAGH, G.: *History Curatorship*, Leicester: Leicester University Press, 1990, 183 s. ISBN 0874743915

KESNER, L.: *Marketing a management muzeí a památek*. Praha: Grada 2005, 304 s., ISBN: 80-247-1104-4

KLAUSEWITZ, W.: *Ausbildung zum Museumsmanager, Museumkunde*, 1, 1994

LORD, B., LORD, G.D.: *Manual of Museum Management*, London: AltaMira Press, 1997, 264 s., ISBN: 0-7591-0249-X

LUKSETICH, W. A., PARTRIDGE, M. D.: Demand functions for museum services. *Applied Economics*, 1997, 29(12), pp. 1553-1559.

McLEAN, F.: A marketing revolution in museums, *Journal of Marketing Management*, 11/6, 1995, pp. 601-616.

MOORE, K. (Ed.): *Management in museums* (Vol. 7). A&C Black 1999.

MOORE, K.: *Museum management*. Psychology Press. Routledge, London 1994.

NIPOS: *Základní statistické údaje o kultuře v České republice 2015. I. díl - kulturní dědictví*. Praha: NIPOS, 2016, ISBN 978-80-7068-307-1

NOVOTNÝ, J. A KOL. *Ekonomika a řízení neziskových organizací* (zejména nevládních

organizací). Praha: Oeconomica 2004.

OCHRANA, F, PŮČEK, M.J., PLÁČEK, M., ŠIMČÍK, A.: Management a hospodaření muzeí. Praha: Carolinum (v tisku)

RATIU, D-E.: Cultural policy and values: intrinsic versus instrumental? The case of Romania, *The Journal of Arts Management, Law, and Society* (dale JAMLS), 39/1, 2009, s. 24-44

REKTOŘÍK, J. A KOL.: *Organizace neziskového sektoru – základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3. Vydání. Praha: Ekopress 2010.

SANDELL, R., JANES, R. R. (EDS.): *Museum management and marketing*. New York: Routledge 2007, 416 s., ISBN10: 0-415-39628-X

SOFKA, V. (ED.) Museology – science or just practical museum work? *Mu Wop – Museological Working Papers*, 1, 14 -51, 1980

STRÁNSKÁ, E., STRÁNSKÝ, Z.: *Základy štúdia muzeológie*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela 2000.

ŠELEŠOVSKÝ, J., PAVLÍK, M.: Veřejné politiky krajské samosprávy a jejich vliv na rozvoj regionů v ČR. In Cibáková, M., Malý, I. a kol. *Veřejná politika a regionální rozvoj*. První. Bratislava: IURA Edition, 2013. s. 67-81

ŠIMČÍK, A.: Muzea v Rakouském Slezsku (1802-1918). Rukopis disertační práce. 2016.

ŠKARABELOVÁ, S., NESHYBOVÁ, J., REKTOŘÍK, J.: *Ekonomika kultury a masmédií*. Brno: Masarykova univerzita: Ekonomicko správní fakulta 2007

ŠPÉT, J.: Muzea ve vývoji společnosti a národní kultury, Praha 1980

ŠPÉT, J.: Přehled vývoje českého muzejnictví (do roku 1945). 2. vydání. Brno 2003.

ŠULC, M.: Návrh modelu měření a hodnocení výkonnosti příspěvkových organizací. Disertační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Ekonomická fakulta 2014.

UNESCO: *Doporučení týkající se nejúčinnějších prostředků, jak zpřístupnit muzea všem (ve znění přijatém na 30. plenárním zasedání dne 14. prosince 1960)* [online] 1960. [cit. 2017-04-12] Dostupné z:

https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi2me3VicrUAhWIyRQKHRPtB8IQFggiMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.mkcr.cz%2Fdoc%2Fcms_library%2Fdoporuzeni-z-roku-1960-o-zpristupnovani-muzei-vsem-6281.docx&usg=AFQjCNGVdnEF94iILiLnW7WY9Xy2tPJZ7Q&sig2=QrJTpszy4r6WsNS_8Z4RKA

WAIDACHER, F.: *Príručka všeobecnej muzeológie*. Bratislava: SNM, 1999.

ZÁKON Č. 122/2000 SB., o ochraně sbírek muzejní povahy.